

СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ДИВІДЕНДІВ, ЩО ДІЮТЬ В КРАЇНАХ ЄС

**ХАРЧЕНКО Н.В., к.е.н., доцент,
Полтавська державна аграрна академія**

Проведений аналіз систем оподаткування дивідендів, що вживаються в ЄС (і в деяких інших країнах). Висвітлюється український досвід оподаткування дивідендів.

Conduct analysis of the systems of taxation of dividends, that use in the European Concord (and in some others countries). The Ukrainian experience of taxation of dividends lights.

Постановка проблеми. У країнах Європейського Співтовариства (ЄС) існують різні підходи до рішення проблеми уникнення подвійного економічного оподаткування. Це викликано тим, що гармонізація податкової системи не є метою Європейського Співтовариства, тобто не відноситься до виняткової компетенції органів ЄС.

Але принцип субсидіарності витримується, який означає, що «конкретні задачі розв'язуються на тому рівні (регіональному, національному, міждержавному, наднаціональному), який уявляється найефективнішим для реалізації певної задачі європейської інтеграції» [2]. Механізм гармонізації, спрямований на усунення відмінностей, що перешкоджають досягненню мети інтеграції [3].

Таким чином, у всіх державах-членах ЄС, як і раніше, функціонують різні податкові системи, різноманітність видів податків, податкові бази і тарифи, сформовані в кожній державі на основі правових традицій, що склалися, і особливостей розвитку фінансової системи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти систем оподаткування дивідендів, що вживаються в ЄС (і в деяких інших країнах) висвітлюються у працях багатьох вчених, зокрема значну увагу приділяють Будилов-Неттельманн Н. Ф., Мишальченко Ю.В., Толстопятенко Г.П.

Цілі статті. Мета податкової політики ЄС в області прямих податків – створити для товариств різних держав-членів в рамках загального ринку правові умови, відповідні аналогічним умовам внутрішнього ринку. Однією з основних складових цієї політики стало визначення податкових правил, які, з одного боку, є нейтральними з точки зору конкуренції в ЄС, а з іншого, підвищують

конкурентоспроможність європейських товариств на міжнародному рівні [3].

Виклад основного матеріалу. Далі ми проаналізуємо системи оподаткування дивідендів, що вживаються в ЄС (і в деяких інших країнах). При цьому ми будемо дотримуватися найпоширенішої в зарубіжній літературі класифікації за обсягом усунення/пом'якшення подвійного економічного оподаткування дивідендів.

В корпорації прибуток (після оподаткування) розподіляється в повному обсязі. Регулювання питань оподаткування підприємницької діяльності в країнах-учасниках Європейського союзу знаходиться в постійному русі і час від часу піддається змінам. Це відноситься як до податкових ставок, що вживаються, так і до систем оподаткування дивідендів.

Не дивлячись на те, що в Європі переважає думка про доцільність усунення або пом'якшення подвійного економічного оподаткування дивідендів, в Ірландії, Голландії та Швеції застосовується «класична система». При цьому тільки в Ірландії вона застосовується в чистому вигляді. Цікаво відзначити, що в Ірландії раніше застосовувалася система часткового заліку [1]. У Голландії є спеціальне вирахування на доходи з дивідендів; крім того, при так званій «суттєвій участі в статутному капіталі організації» (> 5%) існує пропорційна податкова ставка у розмірі 25% [1]. Відносно Швеції існують різні точки зору. Деякі автори відносять Швецію до країн, що застосовують систему пільгового оподаткування дивідендів [1], що, з нашої думки, не зовсім правильно. В Швеції застосовується податкова ставка на дивіденд у розмірі 30%, загальна максимальна ставка (лінійно-прогресивної шкали) прибуткового податку складає також 30%, таким чином, подвійне податкове обтяження в повному обсязі зберігається [1]. Цієї ж думки притримується Хомбург, який стверджує, що Швеція перейшла до застосування класичної системи.

«Класична система» діяла в Німеччині до 1977 року, після чого була замінена системою повного заліку корпоративного податку. В Росії вона застосовувалася до 2000 року.

Інші країни за межами ЄС, де ця система застосовується й донині: Швейцарія і США.

Системи, що пом'якшують подвійне економічне оподаткування дивідендів, застосовуються як на рівні корпорації, так і на рівні акціонера/учасника. Зустрічаються наступні системи оподаткування дивідендів, що пом'якшують подвійне економічне оподаткування дивідендів:

- система часткового заліку,
- система часткового звільнення від оподаткування,

- система пільгового оподаткування дивідендів.

У разі застосування системи часткового заліку частина корпоративного податку, що випадає на прибуток, що розподіляється, зараховується в рамках підрахунку прибуткового податку учасника/акціонера, який повинен сплатити податки з цих дивідендів. Зараховувана сума, таким чином, нижче, ніж корпоративний податок, що випадає на прибуток, що розподіляється, а також нижче, ніж сума прибуткового податку, яка відповідає особистій (граничній) ставці прибуткового податку. Дану систему в ЄС застосовують Франція, Великобританія, Португалія і Іспанія, за межами ЄС – Японія і Канада.

При цьому зараховувана сума підлягає прибутковому оподаткуванню разом з дивідендами, іншими словами, в базу персонального прибуткового податку акціонерів включається бруто-дивіденд, тобто дивіденд плюс сума податкового заліку, яка є корпоративним податком. До величини бруто-дивіденду потім застосовується особиста ставка персонального прибуткового податку. Сума корпоративного податку потім зараховується в рахунок податкових зобов'язань акціонера/учасника по прибутковому податку. Японія – єдина держава, в якій зараховувана сума не вноситься до оподатковуваного доходу учасника/акціонера.

Системи, їхні податкові ставки і зараховувані суми складені, як правило, таким чином, що лише для осіб, які отримують низькі і середні доходи, фактично не виникає обов'язку по сплаті прибуткового податку, і тому ці особи через відносно маленькі суми одержуваних дивідендів, як правило, не повинні подавати податкову декларацію (за відсутності інших підстав). Одержувачі ж більш високих доходів, напроти повинні здійснювати додаткові податкові платежі.

Під час функціонування системи часткового звільнення від оподаткування дивіденд включається в (загальну) оподатковувану базу фізичної особи – утримувача акцій, проте не в повному обсязі. Залік корпоративного податку на рівні фізичної особи не проводиться.

Дана система діє в Німеччині. Подібна система діє і в Люксембурзі.

При системі пільгового оподаткування дивіденди не включаються в сукупний дохід (і, отже, не підпадають під прогресивну шкалу прибуткового податку), а обкладаються пільговою (фіксованою) податковою ставкою. В цій системі існують різні підсистеми: в Бельгії і Данії, як правило, зберігається подвійне податкове обтяження, оскільки прибутковий податок на дивіденд – остаточний.

Якщо особиста ставка прибуткового податку нижче за плоску,

фіксовану ставку на дивіденд – сукупний податковий тягар пом'якшується, якщо вище – посилюється. Тому в Бельгії існує можливість включити дивіденд в сукупний дохід і сплатити з нього податок по загальній (особистій) ставці прибуткового податку, що в окремих випадках вигідніше з точки зору податкового тягара. Сплачений корпоративний податок, при цьому, не враховується, так що в результаті діє «класична система», яка, проте, може виявитися переважачою над системою пільгового оподаткування дивідендів [1].

В Австрії застосовується плоска, фіксована ставка у розмірі 25% відповідно до вищенаведеної системи. Існує, проте, можливість включити дивіденд в сукупний дохід, як і в Бельгії; при цьому дивіденд обкладається половиною загальної ставки, і тому в результаті завжди досягається пом'якшення подвійного економічного обтяження, в окремих випадках навіть повне його усунення.

Зустрічаються наступні системи оподаткування дивідендів, що знімають подвійне економічне оподаткування дивідендів:

- система повного заліку,
- система повного звільнення від оподаткування.

При системі повного заліку частина корпоративного податку, що припадає на прибуток, який розподіляється, повністю включається в оподатковувану базу акціонера/учасника корпорації і підлягає оподаткуванню разом з дивідендом, тобто оподаткуванню підлягає «брутто-дивіденд». Корпоративний податок потім зараховується в рахунок виконання зобов'язань по сплаті прибуткового податку акціонера/учасника. Таким чином, дивіденди обкладаються виключно прибутковим податком в обсязі, що відповідає особистій ставці прибуткового податку фізичної особи. У випадках, якщо особиста ставка (прогресивного прибуткового податку) вище за ставку корпоративного податку, то фізична особа-акціонер доплачує прибутковий податок, якщо нижче – одержує відшкодування з бюджету.

Дана система застосовується лише в Італії. Французька система являє собою, загалом, також систему повного заліку. Існують, проте, різні податкові надбавки до основного корпоративного податку, які не зараховуються. Тому ми відносимо французьку систему до систем часткового заліку.

При застосуванні системи повного звільнення дивідендів від прибуткового оподаткування прибуток (брутто-дивіденд) оподатковується лише на рівні корпорації. У акціонера/учасника дивіденд оподаткуванню не підлягає. В ЄС таку систему застосовує лише Греція, зовні ЄС – Хорватія.

Дві інші держави, а саме – Фінляндія і (за межами ЄС) Норвегія,

хоча й мають систему повного заліку, проте, оскільки ставка прибуткового податку відповідає ставці корпоративного податку (вона є плоскою ставкою і не залежить, таким чином, від суми доходу), й корпоративний податок повністю зараховується при підрахунку прибуткового податку, то в результаті ці держави приходять до того ж результату, що і Греція, а саме – до звільнення дивідендів у учасника від оподаткування.

Фактична ставка податку на дивіденд дорівнює, таким чином, ставці корпоративного податку. В Греції вона становить 35%, у Фінляндії – 29%, а в Норвегії 28%.

В Україні відповідно до закону про податок на прибуток емітент корпоративних прав, що ухвалює рішення про виплату дивідендів, повинен нарахувати і сплатити авансовий внесок за податком на прибуток за ставкою 25% від суми дивідендів, призначених для виплати, без зменшення суми такої виплати на суму авансового внеску. При цьому авансовий внесок вноситься до бюджету до або одночасно з виплатою дивідендів. Утримується податок з доходів із суми дивідендів за їх нарахуванням незалежно від того, коли такі дивіденди виплатять.

Оподаткування дивідендів, що одержуються фізичними особами, здійснюється за такими правилами: дохід у вигляді дивідендів включається до складу загального місячного оподатковуваного доходу. Отже, із сум дивідендів необхідно утримати податок з доходів за ставкою 15%.

Висновки. Проведений аналіз систем оподаткування дивідендів, що вживаються в ЄС (і в деяких інших країнах). При цьому дотримувалися найпоширенішої в зарубіжній літературі класифікації за обсягом усунення/пом'якшення подвійного економічного оподаткування дивідендів. Висвітлений український досвід оподаткування дивідендів.

Література:

1. Будилов-Неттельманн Н. Ф. Налогообложение дивидендов в России и ФРГ: национальный и международный аспекты: Дис. канд. экон. наук: 08.00.10. – Санкт-Петербург. – 2002.

2. Мишальченко Ю.В. Европейский союз: международные правовые, экономические и валютно-финансовые проблемы интеграционного взаимодействия государств. С-Пб. 2000. – С. 52.

3. Толстопятенко Г.П. Европейское налоговое право. Сравнительно-правовое исследование. – М.: Издательство НОРМА. 2001. – С. 77-92